

РЕСПУБЛИКА ИНГУШЕТИЯ

ГІАЛГІАЙ РЕСПУБЛИКА

ГОСУДАРСТВЕННОЕ БЮДЖЕТНОЕ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "СРЕДНЯЯ
ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНАЯ ШКОЛА № 20 ГОРОДА НАЗРАНЬ им.ДЖАМБУЛАТОВА З.Р."

386101, Республика Ингушетия, Назрань, ЦАО, ул. Б.Ш. Тумгоева 10 тел. +79888020330

РАССМОТРЕНО:
на заседании МО
руководитель ШМО
_____Сапралиев М.М.
Протокол № 1
от «28» августа 2023 г.

СОГЛАСОВАНО:
зам. директора по УВР
_____Муталиева Ф.У.
Протокол № 1
от «29» августа 2023 г.

УТВЕРЖДЕНО:
директор ГБОУ
"СОШ №20 г.Назрань
им.Джамбулатова З.Р."
_____АлбогачиеваХ.Х.
Приказ №
от «» сентября 2023 г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

учебного предмета «Родной язык (Ингушский)»

для обучающихся 9-х классов

г.Назрань, 2023 г.

Кхетора каьхат (пояснительная записка)

Таханарча школан хьалхашка латт доккхий декхараш. Керттерча даькье уж да хьалкхувш йоаг1а т1ехье эздел долаш, г1улакхаца, нахаца товш, 1имерза, ший моттиг д1алаца ховш, Даьхе а, кьам а, дезал а лоарх1аш, шийна хьалхашка латта декхараш кхетадеш, цу хьабкьахьа кьахьегаш, дийша, 1илман лардаш 1омаяь, вахаре царех пайда эца ховш хьалкхейр.

Вахар дег1адоаг1а 1илма, техника, культура дег1адарца. Царга хьежжа хила беза дешархошта тахан беш бола хьехам. Школашка вахарцара бувзам ч1оаг1баро д1адех хьехархошкара дешархой теркам т1абахийта дезар – дукхаг1а долча даькье шоашка уйла яйтар, 1илман лардаш тохкаш болх байтар, 1омадьчох вахаре пайда эца ховргдолаш.

Наьна мотт 1омабар, грамматика хар боккха лоарх1ам болаш да дешархой кхетам дег1абоалабара, х1ана аьлча, мотт 1омабарца кхетаю мета хозал, из б1аьхий хилар, кхыча кьамий мотт а дикаг1а кхетабу бераша, цар культура йовза а новкьостал ду. Дешархошта д1ахьехар хила деза уж кхетаргболаш, ц1енача, аттача меттала, 1омадьчох ма хулла дукхаг1а дукхаг1а пайда эца йиш хургйолаш. Цудухьа наьна мотт хьехачо керттердар хьакьоастадеш, цунна теркам т1абохийташ, грамматически бокьонаш в1аши юсташ бе беза ший болх.

Наьна метта урокаш т1а дешархоша г1алг1ай метта грамматически лардаш 1омаю, кьамаьл шаьрдара балхаш а ду.

Пхелаг1ча классе доладу грамматически дакьа – морфологи 1омае, из болх д1ахьо ялхлаг1чеи ворх1лаг1чеи классашка. Из раздел я кьамаьла доакьоех кхетам луш, хьалха царех 1омадьр к1оаргдеш, шердеш. Кьамаьла доакьош 1омадеш дешархошта ха деза предложенешта юкьера уж шеко йоацаш белгалдаха.

Барх1лаг1ча ийслаг1ча классашка синтаксиси стилистики 1омаю. Цу даькье дешархой дика кхеташ хила беза предложенешта юкьерча дешай мел долча бувзамех. Грамматика 1омаеш дешархой ха декхарийла ба деша лард,чаккхе, овла, дешхьалхе, суффикс, уж яздар бокьонаш; кьамаьла доакьош, цар нийсаяздара бокьонаш;

предложеней тайпаш, предложене маьженаш, предложеней чура дешай бувзам. Берашта ха деза дош мишта хьахиннад, из малаг1а кьамаьла дакьа да, иш.кх.д1.

Ийслаг1ча классе чоалхане карара предложенеш 1омаеча хана дешархой кхетабе беза предложенешка керттераяри карараяри кьоастае ховргдолаш, царна юкьера бувзам тахка могоаргдолаш.

Пунктуации 1омаеш дешархой теркам т1абахийта беза предложене интонацена, оаз лаьг1луча наонаг1а йолча хана сецара хьарак доаг1аш хул. Цхьайолча моттигашка интонаци теркальяр – хиланза даргдоацарех да, х1ана аьлча, из теркаль ца йича, малаг1а хьарак оттаде деза ховргдоацандаь. Иштта из теркальярца увтгаду предложении кхоачалуча т1адам, хаттара е айдара хьарак.

Синтаксис 1омаеча хана хьехархо декхарийла ва интонаце зем а боаккхаш, цунах пайда эцара торонех дешархой дика д1акхетабе, х1ана аьлча, интонации хувцаро предложенена ма1ан а сецара хьаракаш а хувца тарлу. Керттера кьамаьла доакьош 1омадара хьехархочо д1акхетаде деза бераш цар синтаксически лоарх1амах.

Дешархой кьамаьла культура лакхьари 1омадьчун навькаш дег1айоалаяри хила деза х1ара урока. Из болх д1ахьо тайп-тайпара упражненеш кхоачашьярца. Упражненеша новкьостал ду 1омаь бокьонаш ч1оаг1ье, орфографически а пунктуационни говзал ч1оаг1ье, грамматически материал дикаг1а кхетае а, йоазонца цунах пайда эца а.

Говзамеча йоазонех пайда эцаш, дувзаденна къамаъл шаьрдеш дешархой теркам тлабахийта беза хьехархочо сочиненеш, изложенеш язъяра,говзамеча текста тохкам бе лoмабара.

Тайп-тайпарча дошлоргех пайда эца лoмаде деза хьехархочо бераш, шоаш бувцаш бола мотт б1аьхий, ира, говза, хоза бувцаргболаш, къамаъл деча хана а йoазув деш а г1алаташ дергдоацаш. Х1ара уроках, кердачох хоам беш, хьалха лoмадаьр дагалувцийта деза дешархошка, кердачун хьалха лoмадаьчунца бувзам а беш.

Х1ара классе шу д1адолалуш а шу чакхдоалаш а хьалха лoмадаьр кердаккха деза дешархошца, программаца белгалбаьккха дувзаденна къамаъл шаьрдара болх бизза д1абахьа беза.

Г1алг1ай мотт хьехара г1улакх доагг1ача тайпара хьехархочо д1ахьой, дешархошта шоай наьна мотт безалургба, шоаш лoмабеча кхыча къамий метай бокьонаш йовза атта хургда.

Г1алг1ай метта белха программ.

1) 9 класса грамматика белха программа оттаяьй федеральни компонента паччахьалкхен стандарта юкьера дешара программа юкьарлен образование г1алг1ай метта авторски программа юкьера школа 5-9 классашка И.А.Оздоевии Р.А.Оздоевии редакцех.

2) Белха программа хоадам беш я – 68 сахьата шераи 2 сахьата к1ираи лаьрх1а.

Авторски программа къoастаяьй Г1алг1айчен дешара министерства къoабальярца.

Метапредметни

Регулятивни УУД

- Хьехархочунца дешара т1адуллар оттаде, урока лерх1амга хьежжа. Деша дешара лерх1амашка хьежжа.

- Массанеца цхьана урока план оттае ха, произведени чулоацам хьабувцара план оттае ха. Планага хьежжа беш бола болх тахкар, баьча балха корта бар, мах бар, иштта кхыча дешархой балха мах бар.

- З1амигача тоабаца е шинне цхьана болх беш, кердача темах ховр а, де ховр а хьакьoастадар. Урок йодаш беча балхах раьза хилар е ца хилар д1аяздар, лакхача говзала т1акхувш хилар хьахьокхар.

- Ше баьча балха раьза хилар е ца хилар дешархочо ший лo1амаг1а хьаалар, урока карах ца доалача х1ама теркам бар, из тоадара болх бе лерх1ам дагалацар.

Познавательни УУД.

- Текста тохкам бе ха, хьехархочо хаттарашца новкъостал а деш. Деша къайла ма1ан ха, из тахка.

-Произведенеш шоайла йиста, в1ашкаоттае, юкьарадар а тарадоацар а хьaoалаш.

-Дийшачун дакъа диста мукъама е илли дакъаца, е суртаца, е кицаца

Произведени турпалхочо дечун бахьан тахкар. Шийна хетачун, ше яхачун доаг1а масалаш доаладе, даьржа дувзаденна къамаъл де.

- Г1алг1ай фаьлгаш кхоллара лерх1ам ха, цар лу пайда, цар лерх1ам ха.

- Поэзи а проза а шоайла къoастае ха, литературнии 1илман кхетам балара тексташи санна.

- Кхоллама навькаш хьахьокхар, тайп-тайпара произведенеш дагалувцаш, проектни т1адулларах кхоачашдеш.

-Дешашдар кхетаде, дийшар лоацца таблица чу а схема чу а д1аязде ха.

Коммуникативни УУД.

-Дувцара къамаъл оттаде, урока болх беш кадай хила, хаттараш тела. Диалог, тоабак болх беш дакъа лаца. Шийна бакъахъа хетар члоаг1деш, кхычарца къамаъл де хар.

- Темага хъежжа 5-6 предложенех дувзаденна къамаъл оттаде. Проекта 1-2 слайд кхолла. Кхычунга ладувг1а ха, къовсама юкъе дакъа лаца.

-Произведени урпалхочо даьчун мах бе, эздешашца къамаъл де.

- Кхыча дешархой урока баьча балха мах бе ха, оттаяьча критерешца.

- Барт бара кийча хилар хъахьокхар, къовсам, дов е цатоам д1абаккхара тайп-тайпара вариациеш йоалае ха.

- Боккхийчарца къамаъл деш, книжкаши, дошлоргаши, энциклопедешеш дешаш кердадар, пайдабар леа.

-Йоккха йоаца презентаци (5-6 слайд дола) боккхийчар новкъосталца кийчъар, проекта темага хъежжа, слайдашка хъежжа темах лаьца лоацца дувца.

Личностни.

- Художественни произведенеш ешарца дезала юкъера безама керттера хьал хар (барт хилар, сий дар, безаме, къахетаме, в1аши новкъостал деш хилар)

- Ше ваьнна моттиг ховш хила, ше малаг1ча этносаца лоарх1аш ва ха. Кхыча къамех цар сий деш къамаъл дар.

- Кхыйола культураш а, къамаш а долга ховш хилар, дикаг1а довзачарех хьадувца ха, культураца е динаца шоай культура е дина таракхетараш хьаала хар (нохчий, татараш, 1арбий, сирийцаш, кх. д1. а).

-Юкъа а ца лелхаш, кхычунга ладувг1а ха, ший уйла сатийна д1аалар, тайп-тайпара аргументаш а йоалаеш. Дешархой в1аш къовсам балара бахьанаш ха.

- Ц1аг1а а классе а книжкаш дешара т1акхувш хилар хъахьокхар, библиотеке ахар, мукъа волча хана, урока эша материал кийчъар.

- Йоазонхой кхолламах ха безам болаш хилар хъахьокхар, шийна эггара члоаг1аг1а безачар ц1ераш яха хар, безара бахьан а хьаалар.

- Литературни кхоллама болх шийна эшаш болга хар.

-Ишколе вахара бокьонаш йовзар, цар дешархочоа луп айда малаг1а ба хар. Дикача дешархочун масалаш доаладе йийшача произведени юкъера.

- Сага новкъостал доацаш ше болх бе ховш хила, ше даьчо хоп дала дезалга ховш хила.

-Поэтически деша хозал ховш хила, йоазонхочо дешашца сурт дулаш доаладаь дешаш хьалаха ховш хила. Хозахийта дешаш а эпитеташ а шоай къамаьла юкъедоаладар.

-Эздедаца дар доацар ховш хила, литературни турпалхоехи эздийча сагахи йоакха оамалаш хьаювцаха, г1улакхаца дар доацар къоастаде ха.

- Дешаш а яз деш а нийса ваг1араи б1аргий са толха ца дараи йоаг1а бокьонаш ховш хила. К1аьдвалар д1адоаккхаш е еза упражненеш йовзаш, уж еш хила. Саг унахц1ена хилара бокьонаш ц1аг1а а накъайоалаш лелае ха.

Патриотически кхетам балар:

дешархо къаман г1улакхаи эздедаи т1акхийна хилар;

- дезала вахар довзаш хилар;

- ший къаман культура а, бусулба дин а довзаш хилар;

- Росси пачхьалкхен гражданин ше волга ховш хилар;

- дешархочун оамалаш, декхараш кхийна хилар: урока, урокал араха а.

Глалглай метто, эрсий метто санна, метта лилман дакъа а ший маланна а йоккха моттиг дlалоац. Цун дешарца а кхетамца а бераш кхедара доккха практически малан да. Наьна метто юкъелоац дешархой патриотизма а, кхыча къамашца лимерза а, эзди а хилара уйлашца кхетадеш кхедара маьхала таронаш.

Тахан латтача хьале глалглай мотт ломабара, цу метта йоазув де хара лалаьмате йоаккха терко е еза къаьстга ишколо. Хланзарча зама бераша лалаьмате дукха бувцаш лелабу эрсий мотт. Цlагла а ара а бераша шоай наьна метта къамаьл клезига ду. Глалглай мотт бувчачар а къамаьла юкъе дукха эрсий дешаш леладу, цудухьа наьна мотт эрсий меттаца ийна бувц бераша. Ишттача хьале tlехь тlайоаглача хана глалглай мотт бицбалара кхерам ба. Цудухьа ишкола хьалха латта декхар да глалглай метта дешари йоазуви дешархошта ломадар, безам тlабахийтар, мотт дийнбар. Бера ший наьна мотт бовза а беза, беза а беза, уйла а цу метта хила еза. Кlира сахьатий боарам дукха беце а дешархоша мотт ломабергба, хьехархоша из безаргболча тайпара дlахьехе. Цу тlа йоазув де глалглай метта хала а дац, хlана аьлча, глалглай абата тlа дукхагладола алапаш эрсий метта санна да. Дешархошта ломаде lotlаххета алапаш да: l, аь, gl, кх, къ, kl, pl, tl, хь, хl, цl, чl, яь, дифтонг оа. Эрсий метта санна хьехархочо боккха теркам тlабахийта беза дешаш дlаоалаша яздеши йолча башхалонашта. Иштта боккха болх бе беза дешархоша оазаш нийса хьаалара, хlана аьлча, бери язdechа хана ше харцахьа дош дlааларга хьежжа гlалаташ а деш яздергда. Из болх l классе денз ца хаддаш бе беза, йоазув нийса хургдолаш.

Календарно-тематически план

9-г1а класс Грамматика

Ур. №	Урока тема	Са хьат	Урока тип	Урока г1урс	Урока лоарх1амаш, декхараш	Ц1аг1ара болх	Таьрахь		
							п.ха	ф.ха	
1	1омадаър кердадаккхар цхьанкхийтта ча дешашта юкьера бувзам	1	Вводный урок	Дидакт. Материал, сало1а минот, гуманно-личностная технология	1омадар кердадаккхар; цхьанкхийтта дешашта юкьера бувзам хьокхар. Г1алг1ай меттацара безам совбаккхар	Оаг1.1 42 Упр.27 3	5.09		
2	Цхьалхане предложенеш	1	Обобщение и систематизация знаний	Карточкаш ж-л «Села1ад», техн. проблем. обуч . сало1а мин	Цхьалхане предложенех ховр ч1оаг1дар; дешархой сакхетам лакхбар	Оаг1. 143 Упр.27 6	12.09		
3	Цхьан оттама предложений тайпаш	1	Обобщение и систематизация знаний, умений	ИКТ, дидакт. материал, техн. личностно-ориент. развивающ. обучения, сало1а мин	Цхьан оттама предложений тайпаш довзийтар; 1алам лорадара т1ахьекхар	Багахб. Произв еденеш та юкьера 5-6 предложени хьаязье	19.09		
4	Грамматика бокьонах предложене маьженах ца дувзалуш дола дешаш	1	Обобщение и систематизация знаний	Багахбувца-ма произ. Учебник, Технология инд. воспитания, Сало1а мин	Грамматика бокьонех предложене маьженах ца дувзалу дешаш довзийтар: г1алг1ай меттацара безам совбаккхар	Оаг1.1 49 Упр.28 5	26.09		
5	Къаьстача маьженаша чоалхане ерзаяь предложенеш	1	Развитие речи	Сурташ, сало1а минута, технология на основе активизации и интенсифик	Дувзаденна къамаьл шаьрдара болх; 1алама хозленаш тахка а ювца хар	Сочинени язье кийчо ер	3.10		

				ации деяти уч-ся					
6	Чоалхане предложене синтаксис. Чоалхане предложенех бола юкъяра кхетам	1	Вводный урок	Худож. произведение, таблица, Технология инд. воспитания, Салол мин.	Чоалхане предложенех бола юкъяра кхетам балар	Оаг1.1 50 Упр.29 2 №51	10.10		
7	Чоалханеча предложени тайпаш	1	Формирование знаний, умений, навыков	Худож. произведение, карточкаш, Технология инд. воспитания, Салол мин.	Чоалхане предложени тайпаш довзийтар: г1алг1ай исторей оаг1онаш йовзийтар	Оаг1.1 52 Упр.29 4 №52	17.10		
8	Чоалхане-цхъанкхийттача предложенех бола юкъяра кхетам	1	Формирование знаний, умений	Худож. произведение, карточкаш, техн. использованиа исслед. Метода, салол мин.	Чоалхане-цхъанкхийттача предложенех бола юкъяра кхетам балар	Оаг1.1 53 Упр.29 8 №53	31.10		
9	Чоалхане-цхъ.предл.юкье хоттаргаш	1	Комб.урок	Дидакт.мат	Хоттаргаш керд	55.1ом.керд	7.11		
10	Чоалхане-карара предложенех бола юкъяра кхетам	1	Комбинированный урок	ИКТ, карточкаш, Техн. проблемн. обуч., Салол мин	Чоалхане-карара предложенех бола кхетам балар; наьна меттацара безам совбаккхар	Оаг1.1 62 Упр.31 2 №56	14.11		
11	Чоалхане-карарча предложене-на юкьера кертереи т1атохеи предложенеш	1	Формирование знаний, умений, навыков	Худож. произведение, учебник, Техн. проблемн. обуч., Салол мин	Чоалхане-карарча предложене кертереи т1атохеи предложенеш кьоастае ломабар	Оаг1.1 64 Упр.31 6 №57	21.11		
12	Т1атохача предложене кертерча предложене-цара бувзам	1	Систематизация и обобщение	Карточкаш, учебник, техн. использованиа исслед. метода,	Кертереи т1атохачеи предложенешта юкьера бувзам хьокхар; г1алг1ай эздий оамалаш ювцар	Оаг1.1 66 Упр.32 0 №58	28.11		

13	Т1а тохача предложене мoттиг	1	Формирова- ние и совер- шенствовани е знаний	сало1а мин. , Таблица,тех н.на основе активизации и интенсифик ации деят-ти уч-ся,					
----	------------------------------------	---	---	--	--	--	--	--	--

19	Бахъана тlатоха предложенеш	1	Комбинированный урок	Худож.проект зведенеш, карточкаш, техн. личностно-ориент. развивающ. обучения, салолa мин	Бахъана тlатоха предложенеш бола кхетам балар: тlалтlай меттацара безам совбаккхар	Оаг1.1 76 Упр.33 9 №64	23.01		
20	Хулачун тlатоха предложенеш	1	Формирование знаний, умений, навыков	Ж-л «Литературни Тlал тlайче» карточкаш, Техн. проблемн. обуч., Салолa мин	Хулачун тlатоха предложене бола кхетам балар: тlалама хозленаш хьокхар	Оаг1.1 77 Упр.34 3 №65	30.01		
21	Дагалоацама тlатоха предложенеш	1	Комбинированный урок	Учебники пособи (Картоева А.А), карточкаш, техн. личностно-ориент. развивающ. обучения, салолa мин	Дагалоацама тlатоха предложенеш бола кхетам балар; Даьхенцара безам кхебар	Оаг1.1 79 Упр.34 6 №66	6.02		
22	Бехкама тlатоха предложенеш	1	Формирование знаний, умений, навыков	Сурташ, карточкаш, техн. личностно-ориент. развивающ. обучения, салолa мин	Бехкама тlатоха предложенеш бола кхетам балар: даьй хоза тlулакхаш дувцар	Оаг1.1 80 Упр.34 9 №67	13.02		
23	Духьалара тlатоха предложенеш	1	Обобщение и систематизация знаний, умений, навыков	Худ.произв. ж-л «Селатад», Техн. проблемн. обуч., Салолa мин	Духьалара тlатоха предложенеш бола кхетам балар: тlалтlай меттацара безам кхебар	Оаг1.1 81 Упр.35 3 №68	20.02		
24	Диктант	1	Разв.речи	Текст .техн.пробл. обуч.салолa ма мин.	Д.къамаьл шаьрдар	1омад. керд	27.02		
25	Хана тlатоха предложенеш	1	Комбин. урок	Ж-л «Литературни Тlалтlайче» карточкаш,	Хана тlатоха предложенеш бола кхетам балар: тlалам	Оаг1.1 83 Упр.35 7	5.03		

				Техн. проблемн. обуч., Салолa мин	лорадара тlахьекхар	№69			
26	Боарама тlатоха предложенеш	1	Формирование знаний, умений, навыков	Учебник, худож. произведение ш, техн. личностно-ориент. развивающ. обучения, салолa мин.	Боарама тlатоха предложенех бола кхетам балар: Даьй мехкацара безам кхебар	Оагl.1 84 Шоашк ара 5-6 предл. оттае	12.03		
27	Дара- куца тlатоха предложенеш	1	Формирование и совершенствование знаний, умений, навыков	Карточкаш учебник, Техн. проблемн. обуч., Салолa мин	Дара-куца тlатоха предложенехбол а кхетам балар; дешархой сакхетам лакхбар	Оагl.1 86 Упр.36 3 №71	19.03		
28	Массехк тlатохача предложеней кертерчун-цара бувзам	1	Вводный урок	ИКТ, учебник, Техн. проблемн. обуч., Салолa мин	Массехк тlатохача предложеней ший йола чоалх-карача предложенех бола кхетам балар; гражд. тlемах лаьца дувцар	Оагl.1 89 Упр.36 5 №72	2.04		
29	Цхьанкхийтте и карареи предложенеш та юкье йола чоалхане предложенеш	1	Комбинированный урок	Гlалгlай багахбувца-ма книжкаш, карточкаш, Техн. проблемн. обуч., Салолa мин	Цхьанкхийттеи карареи предложенешта юкье йола чоалхане предложенеш йовзийтар; Даьхенцара безам кхебар	Оагl.1 94 Упр.37 6 №74	9.04		
30	Хоттаргаш доаца чоалхане предложенеш	1	Обобщающий урок	журналаш,с борник	Хоттаргаш доаца чоалхане предложенех бола кхетам балар	Оагl.1 96 Упр.37 7 №75lо м	16.04		
31	Тахкара диктант Гlалаташцара болх.Кердада ккхар.	2	Контр.урок	Икт,ж«Лит. Гlалгlайче, техн. личностно-ориент. развивающ.	Наьна меттацара бзам совб.,	.керд	23.04		

				обучения, 1омадаъчун тохкама бар.сал. мин				
32	Хоттаргаш доаҷаҷа ҷоалҳане предлоҷенеш та ҷукъе сеҷара ҳъаракаш	1	Формирова- ние знаний, умений, навыков	ИКТ, карточкаш, Техн. проблемн. обуч., Сало1а мин	Хоттаргаш доаҷаҷа ҷоалҳане предлоҷенешта ҷукъе сеҷара ҳъаракаш увттадара бокъонаш йовзийтар	Оаг1.1 98 Упр.38 0 №76	30.04	
33	Меттах лаъца ҷукъара кхетам Мотт а ҷун ма1ан. Метта 1илман доакъош	1	Комбиниро- ванный урок	Книжкай ҳъокхам, техн. использован ия исслед. метода, сало1а мин.	Метта 1илман доакъон а цар ма1анаш а довзийтар; меттаҷара безам совбаккхар	Оаг1.2 01 Упр.38 5 №77	7.05	
34	Тохкама диктант	2	Контрольны й урок	техн. лично́стно- ориент. развивающ. обучения, сало1а мин	1омадаъчун тохкам бар	Кердад аккхар	14.05	